

THE CURRENT SPECIFIC OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF THE HUMAN'S MIGRATION BEHAVIOR

V. VUS, PhD in psychology Senior lecturer in Department of social work and psychology of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Summary. This article is devoted to the study of social and psychological determinants of migration behavior. Subjective and objective determinants are taking into consideration. Such concepts as "migration motivation", "migration mind-set", "migration behavior" are analyzed. A lot of attention is paid to the scientists' migration.

Keywords: migration, migration behavior, migration motivation

УДК 378.159.9

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У КРИЗОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Л. М. ДЕНИСЮК, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної роботи і психології Національного університету біоресурсів і природокористування України

Анотація. У статті розглянуто сутність та роль духовних цінностей у становленні та розвитку сучасного демократичного суспільства. Зокрема увага приділяється соціально-психологічним чинникам формування та функціонування духовних цінностей студентської молоді.

Ключові слова: студент, цінності, духовні цінності

Анотація. В статье рассмотрены сущность и роль духовных ценностей в становлении и развитии современного демократического общества. В частности внимание уделяется социально-психологическим факторам формирования и функционирования духовных ценностей студенческой молодежи.

Ключевые слова: студент, ценности, духовные ценности

Сучасне життя у нашій державі характеризується кризовими явищами в багатьох сферах суспільства. Кардинальних змін потребують культура, ментальність, життєві пріоритети, цінності. Деструктивні процеси найбільшою мірою впливають на молодь, яка в цей складний час стоїть на порозі самостійного життя, і яка виявилась однією з найбільш соціально занедбаних і найменш захищених спільнот нашої держави. Т. Артемова, досліджуючи духовні пріоритети української молоді, відзначає, що сучасна молодь формується в умовах глибокої кризи політичних, соціально-економічних, світоглядних і духовних основ людської життєдіяльності. Вплив цих процесів посилюється і за рахунок недоліків усієї системи виховання молоді в нашій державі.

Стає цілком очевидним те, що без відродження старих й формування нових ідеалів суспільного розвитку з духовними цінностями, нормами, орієнтирами неможливо виховати гідне майбутнє покоління, а разом з тим побуду-

вати і зберегти національну державність і самобутність. Отже процес формування й розвитку духовних цінностей сучасної української молоді виступає актуальною проблемою, що вимагає детальних наукових досліджень.

Вагомий внесок у вивчення ціннісної проблематики зробили вітчизняні і зарубіжні науковці. Зокрема сутність та проблеми походження цінностей, їх класифікацію та систематизацію досліджували В.Андрущенко, І.Бичко, Н.Бондаренко, В.Василенко, В.Гнатенко, М.Каган, П.Кравченко, В.Тугаринов, В.Шинкарук та ін. Важливе значення мають розробки вітчизняних і зарубіжних учених, що присвячені сутності духовних цінностей, зокрема, С.Анісімова, В.Бакірова, М.Головатого, С.Гончаренка, О.Дробницького, А.Здравомислова та ін. Проблеми систематизації українських національних духовних цінностей присвячені наукові праці М.Боришевського, І.Ващенко, С. Возняка, О. Вишневського, Г. Ситника, В. Степанкова, О. Дробницького, А. Здравомислова.

На думку вчених В.Андрущенка, М.Боришевського, О.Бондаренко, В.Лугового, М.Левшина та інших, про особистість як носія духовності можна судити за такими ознаками поведінки та діяльності: віра у вищу ідею, віра у Бога творця, потреба у справедливості, здатність щиро визнавати свої помилки, виражене почуття самоповаги та поваги до іншої людини, до її людської гідності, потреба та здатність слухати й чути іншого, готовність безкорисливо допомагати іншим, схильність до милосердя та добротності, повага до суспільних норм, готовність до вияву вдячності, прощення та покаяння [4,5,6].

Іншої точки зору дотримується А.Г. Здравомислов. Він вважає, що до цінностей можна віднести лише духовні стремління, ідеали, принципи, моральні норми. «Зміст цінностей обумовлений культурними досягненнями суспільства. Світ цінностей – це перш за все світ культури у широкому значенні слова, це сфера духовної діяльності людини, її моральної свідомості, її уподобань – тих оцінок, у яких виражається міра духовного багатства особистості» [9, с. 160].

Духовність передбачає вихід за межі егоїстичних інтересів, особистої користі і зосередженість на моральній культурі людства. Показником особистісної зрілості є належна ціннісна ієрархія, провідне місце в якій займають духовні та моральні цінності. Саме вони безпосередньо визначають головне ставлення людини до світу, до інших людей, до самої себе, виконуючи функцію вищого критерію орієнтування в світі й опори для особистісного самовираження, у визначенні власної життєвої стратегії, і у виборі шляхів її реалізації. Цінності особистості – це усвідомлені і прийняті людиною загальні смисли її життя (Б.С.Братусь [9]).

Цінності є центральним регулятивним елементом життєвої перспективи та виражають свідоме ставлення людини до дійсності. «Це усвідомлювані особистістю предмети її домінуючих потреб, що визначають порядок вибору тих чи інших сфер життєдіяльності, напрямків життєвого шляху, вони забезпечують стійкість особистості в невизначених або кризових умовах» [4]. Розвиток гуманної, вільної і відповідальної особистості безпосередньо пов'язаний із системою її духовних цінностей, що протистоять утилітарно-прагматичним цінностям.

Т.В. Бутківська подає систему цінностей соціального суб'єкта: сутнісно-життєві (уявлення про добро, зло, щастя, мету та сутність життя); універсальні: а) вітальні (життя, здоров'я, особиста безпека, добробут, сім'я, родичі, освіта, правопорядок); б) суспільного визнання (працелюбство, соціальний

статус); в) міжособистісного визнання (чесність, альтруїзм, доброзичливість); г) демократичні (свобода слова, совісті, національний суверенітет); партикулярні (належність до малої батьківщини, сім'ї); трансцендентні (віра в Бога, прагнення до абсолюту) [7, с. 29].

І.В. Ващенко, Н.В. Петруновська визначили сукупність базових цінностей, що відображають специфіку ціннісної свідомості населення у кризово-реформованому суспільстві. Оптимальний перелік становить 14 цінностей:

- 1) *життя* людини як вища цінність, самоцінність;
- 2) *воля* в сучасному, ліберальному значенні цього терміна як «воля для...» реалізації соціально позитивних потреб і здібностей індивіда;
- 3) *моральність* як якість поведінки людини відповідно до загальнолюдських морально-етичних норм;
- 4) *спілкування* в сім'ї, з друзям та іншими людьми, взаємодопомога;
- 5) *сім'я* як особисте щастя, продовження роду;
- 6) *робота* як самоцінний зміст життя і як засіб заробітку;
- 7) *благополуччя* – прибутки, комфорт свого життя, здоров'я;
- 8) *ініціативність* – заповзятливість, здатність показати себе, відзначитися;
- 9) *традиційність* – повага до традицій, жити, як усі, залежність від навколишніх обставин;
- 10) *незалежність* – здатність бути індивідуальністю, жити за своїми критеріями;
- 11) *самопожертва* – готовність допомагати іншим, навіть на шкоду собі;
- 12) *авторитетність* – здатність впливати на інших, мати владу над ними, добиватися успіху, перемоги;
- 13) *законність* – встановлений державою порядок для безпеки індивіда, рівноправності його відношень з іншими;
- 14) *вільність* – архаїчна «воля від...» обмежень волевиявлень індивіда, прагнення до вседозволеності [8, с. 30].

Досліджуючи психологічні закономірності виховання громадянської свідомості особистості, М.Й. Боришевський побудував концептуальну модель зрілої особистості-громадянина, духовна сфера якої включає систему цінностей, до якої входять такі підсистеми: *моральні цінності* – втілюються у найрізноманітніших виявах активності та самоактивності людини, спрямованих на утвердження у міжлюдських стосунках гуманних начал: доброта, справедливість, толерантність, щирість, сумлінність, взаємоповага, власна гідність, відповідальність, принциповість, активна протидія і непримиренне ставлення людини до фальші, цинізму, лицемірства, підлабузництва, лінощів і неробства, усвідомлене працелюбство.

Громадянські цінності: патріотизм (самовіддана любов до рідної землі, її народу, держави, вболівання за долю батьківщини, потреба віддавати всі свої сили, талант служінню співвітчизникам, почуття відповідальності за сучасне й майбутнє нації, держави); інтерес до історії рідного краю, його минулого; шана до видатних людей, героїв нації; діяльна участь у збереженні та примноженні традицій народу, його культури, мистецтва, науки; розвинена національна свідомість; прагнення до ідентифікації зі своїм етносом, нацією; національна гідність.

Правові цінності: правова вихованість, законослухняність; володіння правовою культурою; свідоме та відповідальне ставлення до прав та обов'язків громадян відповідно до державного законодавства; правова вихо-

ваність; активна протидія правовому нігілізму; захист Конституції, державних символів; мова (її державотворча роль, бездоганно володіти нею, активно сприяти її захисту та функціонуванню в усіх сферах суспільного життя, на всій території держави).

Світоглядні цінності (трансцендентні орієнтації людини): віра у вищу ідею; віра у незнищенність, безсмертя людської душі; добрі справи; благородні поривання та вчинки.

Екологічні цінності: екологічна вихованість; усвідомлення неоціненого значення навколишнього природного середовища у житті; бережливе ставлення до природи; розвинена дійова потреба захищати її від нерозумних і небезпечних впливів; естетичне сприймання природних явищ, усвідомлення їх благотворного впливу на почуття, світосприймання.

Естетичні цінності: естетична вихованість; розвиненість естетичних смаків; уміння відрізнити справжню благородну красу від дешевих імітацій, вульгарності.

Інтелектуальні цінності: здатність мислити критично й самокритично; спроможність плекати власні об'єктивні оцінки, погляди на різні життєві явища; здатність людини логічно мислити; здатність успішно здійснювати найскладніші розумові операції.

Валеологічні цінності: відповідальне ставлення до свого психічного і фізичного здоров'я [5, с. 23-25].

Обов'язковими компонентами системи ціннісних орієнтацій студентів, на нашу думку, повинні бути: *сімейні цінності* (потреба продовження роду, сімейні традиції, стосунки між членами родини), *економічні цінності* (стабільність, продуктивність), *етичні цінності* (взаєморозуміння, хороше емоційне самопочуття), *соціальні цінності* (гуманізм, гуманітарність, свобода людини її всебічний розвиток та вдосконалення здібностей, справедливість, гідність, колективізм, демократія); *релігійні цінності* (віра в Бога, милосердя, терпимість, толерантність, сповідування Божих заповідей), *професійні цінності* (престижність професії її привабливість; цілі даної професії як вираження її соціальної функції, місця в житті суспільства; зміст і умови професійної праці; соціальна позиція професії стосовно інших соціальних груп; особистісний зразок представника даної професії; професійна етика і традиції, характерні даній професії, що регулюють професійну діяльність та стиль життя її представників).

Будова цінностей зорієнтована на критерій сфери їх застосування, зроблена в працях Г.Ващенко, О.Вишневецького, В.Яніва, визначає п'ять груп цінностей:

Абсолютні цінності, що мають універсальне значення та необмежену сферу застосування. Категорії: людина, благо, істина, добро, гармонія – це скрижалі, на які спирається буття всього людства. Тому до абсолютних відносимо гуманістичні цінності, сутнісний зміст яких характеризує сприйняття людини як вищої цінності і самоцінності. До абсолютних відносимо й релігійні цінності – Віра, Надія, Любов. Ці категорії взаємопов'язані і не можуть існувати одне без одного.

Національні цінності українського народу виростають з його традицій та звичаїв, відбиваються у народних піснях, прислів'ях, творах літератури, мистецтва. Такі категорії, як національна ідея, рідна мова і культура, державність, створюють неповторність соціально-політичного та духовного життя українського народу. Серед узагальнених національних рис типового українця можна визначити: лагідність, щирість, дотепність і жартівливість, працю-

витість і витримку. Все це поєднується з високою емоційністю, чутливістю й ліризмом, що виявляється в естетизмі українського народного життя, у своєрідному гуморі, в концентрованій спрямованості на самопізнання через природу та тонких рефлексіях на її красу. Ці якості визначають «дух нації», або українську ментальність.

Громадянські цінності – ґрунтуються на рівності всіх людей перед законом і знаходять своє втілення в спільнотах, заснованих на принципах демократії. Йдеться про непорушні права і свободи людини, її обов'язки перед іншими людьми та державою, громадську активність, повагу до законів тощо. Згадані цінності відбиваються також в усвідомленні особистістю своєї належності до держави або соціального стану, готовності сумлінно працювати для розквіту Батьківщини, захищати її, жертвуючи власним життям. До громадянських інтегрованих такі групи цінностей, як класові, станові, професійні, корпоративні, політичні тощо.

Сімейні цінності – втілюють духовні засади існування роду як мікросоціуму, первісного осередку суспільства. Джерелом їх формування і розвитку є протиріччя між біологічним інстинктом продовження та збереження роду і завданнями, що ставить перед сім'єю суспільство: виховання гідних громадян своєї держави, збереження генофонду нації тощо. Серед основних цінностей, що входять до цього ряду, можна назвати такі: сімейна любов, злагода, подружня вірність, піклування про дітей та інших членів родини, рівноправ'я старших і молодших, зберігання пам'яті предків.

Цінності особистого життя – мають значення передусім для самої людини, визначають риси її характеру, поведінку, стиль взаємовідносин з іншими людьми. На їх формування і розвиток впливає єдність і боротьба двох протилежних начал в людині – біологічного та соціального, протиріччя між потребами індивіда і суспільними інтересами. До цієї групи цінностей входять: життя як цінність і самоцінність, свобода вибору, індивідуальність, самосвідомість, власна гідність, творчість, особисте щастя як прояв внутрішньої гармонії [1,8].

Висновки. Молодь як суб'єкт історичного процесу відіграє важливу роль у творенні українського суспільства. З огляду на те, що студентський вік є періодом інтенсивного формування особистості, розвитку професійного мислення й самоствердження, надзвичайно актуальним є питання включення організованого та контрольованого духовно-морального виховання в систему навчально-виховної роботи у вищій школі. Нинішні студенти потребують особливої уваги держави і громадськості, тому що саме вони через кілька років складатимуть ядро української інтелігенції, визначаючи майбутнє нашої країни. Система духовно-морального виховання студентів повинна бути відкритою. Вона тісно пов'язана не лише з діяльністю внутрішніх структурних підрозділів університету і напрямів навчально-виховного процесу інститутів, а й постійно взаємодіє з зовнішнім середовищем.

Література

1. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти України на рубежі століть (Спроба прогностичного аналізу) / В.П.Андрущенко // Вища освіта України. – 2001. – №1. – С.11 – 17.
2. Артемова Т. Архітектоніка цінностей сучасної української молоді та студентів [Електронний ресурс] / Т. Артемова. Режим доступу до ст.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vird/2011_14/PDF/4.pdf

3. Бакиров В.С. Ценностный аспект мировоззрения студентов и его формирование в вузе / В.С.Бакиров // Пути реализации воспитательного потенциала вуза: методология, методика, опыт. – Харьков: Выща школа, 1988. – С. 16-30.
4. Бондаренко О.Ф. Психологічні особливості сучасної студентської молоді та проблеми професійної підготовки психологів-практиків / О.Ф. Бондаренко // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 4. – С. 8 – 11.
5. Боришевський М.Й. Духовні цінності як детермінанта громадянського виховання особистості / М.Й. Боришевський // Цінності освіти і виховання: наук.-метод. зб. / за ред. О.В.Сухомлинської. – К. : АПН України, 1997. – С. 21–25.
6. Боришевський М.Й. Ціннісні орієнтації в особистісному становленні сучасної молоді / М.Й. Боришевський // Проблеми загальної та педагогічної психології: збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка. – К., 2003. – Т.V.- Ч 5. – С. 34-42.
7. Бутківська Т.В. Проблема цінностей у соціалізації особистості / Т.В. Бутківська // Цінності освіти і виховання: наук.-метод. зб. / за заг. ред. О.В. Сухомлинської. – К., 1997. – С. 27-31.
8. Ващенко І.В. Статусно-ієрархічна система виховних цінностей / І.В. Ващенко, Н.В. Петрунковська // Цінності освіти і виховання: наук.-метод. зб. / за заг. ред. О.В. Сухомлинської. – К., 1997. – С. 31-35.
9. Денисюк Л.М. Соціально-психологічні передумови функціонування системи ціннісних орієнтацій студентів / Л.М. Денисюк // Актуальні проблеми психології. Т.1: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. Ч. 2. – К.: А.С.К., 2009. – С. 142-146.
10. Лозова О.М. Семантика провідних екзистенціальних цінностей у сучасній свідомості / О.М. Лозова // Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Психологія. – 2007. – Вип. 37. – № 759. – С. 156–160.
11. Ляска О.П. Ціннісно-мотиваційні аспекти професійного самовизначення студентства / О.П. Ляска // Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології Г.С.Костюка АПН України. – Кам'янець-Подільський: Аксіома. – Вип. 20. – 2009.
12. Савчин М.В. Духовний потенціал людини : монографія / М.В. Савчин. // 2-ге вид., переробл. і допов. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. – 508 с.
13. Савчин М.В. Духовна складова екзистенції людини / М.В. Савчин // Зб. наук. пр. Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. – Т.XIII, ч. 4. – К., 2011. – С.325-332.
14. Савчин М.В. Моральна свідомість та самосвідомість особистості / М.В. Савчин, І.М. Галян – Дрогобич, 2009. – 288 с.
15. Семиченко В.А. Використання психології в навчально-виховному процесі вищої школи / В.А. Семиченко // Педагогіка і психологія. – 1996. – №3. – С.33-43.
16. Ситник Г. Національні цінності як основа прогресивного розвитку особистості, суспільства, держави / Г.Ситник // Вісн. НАДУ. – 2004. –№2. – С. 369–374.
17. Юзвак Ж.М. Духовність як психологічний феномен: структура та чинники розвитку / Ж.М. Юзвак // Філософська думка. – 1999. – №5. – С. 139 – 150.
18. Шинкарук В.И., Яценко А.И. Гуманизм діалектико-матеріалістического мировоззрення. / В.И. Шинкарук, А.И. Яценко – К.: Политиздат Украины, 1984. – С. 167.

REFERENCES

1. Andrushchenko V. P. Basic tendencies of development of higher education in Ukraine at the turn of the century (Attempt predictive Analytics).P.Andrushchenko // Higher education of Ukraine. – 2001. – No1. – P. 11 – 17.
2. Artemova T. Architectonics of values of modern Ukrainian youth and students [Electronic resource] / T. Artemova. Access mode to article:

http://www.nbuuv.gov.UK/portal/Soc_Gum/Vird/2011_14/PDF/4.pdf

3. Bakirov V.S. the Value aspect of the worldview of students and the formation of the University / V.S. Bakirov // the way of the realization of the educational potential of the University: methodology, methods, experience. – Kiev: Vyscha SHKOLA, 1988. – P. 16-30.

4. Bondarenko A.F. Psychological characteristics of contemporary student youth and the problem of professional training of psychologists-practitioners / A. F. Bondarenko // Practical psychology and social work. – 2003. – No. 4. – P. 8 – 11.

5. Boryshevsky M.Th. spiritual values as a determinant of civic education of the person / N.Th. Borichevsky // the Value of education and upbringing: nauch.-method. CG. / for the editorship of V. A. Sukhomlinsky. – K. : APS of Ukraine, 1997. – P. 21-25.

6. Boryshevsky M. Th. Value orientation in personal development of today's youth / N. Th. Boryshevsky // Problems of General and pedagogic psychology: proceedings of the psychology Institute. G.S. Kostyuk of the APS of Ukraine / ed. by S.D. Maksymenko. – K., 2003. – T. V. - CH 5. – P. 34-42.

7. Butkovska T.V. The problem of values in the socialization / T.V. Butkovska // the Value of education and upbringing: nauch.-method. CG. / for zag. the editorship of V.A. Sukhomlinsky. – K., 1997. – P. 27-31.

8. Vashchenko I.V. Status-hierarchical system of values-education / I.V. Vashchenko, N.In. Pietrokovsky // The value of education and upbringing: nauch.-method. CG. / for zag. the editorship of V. A. Sukhomlinsky. – K., 1997. – P. 31-35.

9. Denysyuk L.M. Socio-psychological prerequisites for the functioning of the system of value orientations of students / L.M. Denysiuk // Actual problems of psychology. Vol. 1: Organizational psychology. Economic psychology. Social psychology. Part 2. – K. A. S. K., 2009. – P. 142- 146.

10. Lozova, O.M., The semantics of the leading existential values in contemporary consciousness / Lozova, O.M. // Bulletin of Kharkov NAT. the University of the ei. V.N. Karazin. Psychology. – 2007. – Vol. 37. – No. 759. – P. 156 to 160.

11. Laska O.P. Value-motivational aspects of professional identity of students / O.P. Laska // problems of modern psychology: Coll. Sciences. Ave Kamyanets-Podilsky national University named after Ivan Ohienko, Institute of psychology, G. S. Kostyuk of the APS of Ukraine. – Kamenetz-Podolsk: Axiom. – Vol. 20. – 2009.

12. Savchyn M.V. Spiritual potential of man : monograph / M. V. Savchyn. // 2-e Izd., Rev. and Supplement. – Ivano-Frankivsk : City NV, 2010. – 508 p.

13. Savchyn M.V. The spiritual component of human existence / M.V. Savchyn, in proc. Sciences. D. Institute of psychology named after G.S. Kostyuk NAPS of Ukraine. – T. XIII, part 4. – K., 2011. Pp. 325-332.

14. Savchyn M.V. Moral consciousness and self-consciousness / N. In. Savchyn, I.M.Galyan – Drohobych, 2009. – 288 p

15. Semychenko V.A. the Use of psychology in the educational process of higher schools / V.A. Semychenko // Pedagogy and psychology. – 1996. – No. 3. – P. 33-43.

16. Shynkaruk V.I., Yatsenko A.I. Humanism dialectical-materialist worldview. – K.: Politizdat Of Ukraine, 1984. – P. 167.

THE DEVELOPMENT OF SPIRITUAL VALUES OF STUDENT'S YOUTH IN CRISIS SOCIETY

**L. DENYSIUK, PhD, associate professor of Social work and psychology
department, National University of Life and Environmental Sciences
of Ukraine**

Summary. *The article considers the essence and role of spiritual values in the formation and development of modern democratic society. In particular atten-*

tion is paid to psychosocial factors in the formation and functioning of the spiritual values of students. The education of the younger generation has always been one of the priority tasks of any public education. Values are formed gradually, throughout the process of socialization of the individual. The basis of the values is formed during the period of primary personality socialization and then becomes relatively stable and changes significantly during the crisis periods of the subject and the social environment. The value orientations are formed under the controversial influence of various factors: education, activities of political organizations, labour collective, mass media, ideals, place of residence, level of political knowledge, professional interest, works of art and literature, the psychological characteristics of the individual, family, television, radio, cinema, the study of social science disciplines, self education. The values system is the regulatory mechanism of social behaviour of the individual. The values define psychological culture of a person. Current students require special attention of the state and the public, because in a few years they will form the core of the Ukrainian intelligentsia, shaping the future of our country. The system of spiritual and moral education of students should be open. It is closely connected not only with the activity of internal structural divisions of the University and the directions of the educational process in institutions but constantly interacts with the environment.

Keywords: *students, values, spiritual value*

УДК 159.955:620.9:63

ПСИХОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ ЕНЕРГЕТИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Д. А. КОСТЮК, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та психології Національного університету біоресурсів і природокористування України

Анотація. У статті розглянуто різні підходи до поняття професійного мислення в психології. Розкрито сутність поняття "професійне мислення енергетиків сільськогосподарського виробництва". З'ясовано стан сформованості професійного мислення енергетиків сільськогосподарського виробництва та запропоновано шляхи підвищення.

Ключові слова: професійне мислення, аграрні ВНЗ, енергетик сільськогосподарського виробництва, сформованість професійного мислення, фахівець

Аннотация. В статье рассмотрены различные подходы к понятию профессионального мышления в психологии. Раскрыта сущность понятия "профессиональное мышление энергетиков сельскохозяйственного производства". Выяснено состояние сформированности профессионального мышления энергетиков сельскохозяйственного производства и предложены пути повышения.

Ключевые слова: профессиональное мышление, аграрные вузы, энергетик сельскохозяйственного производства, сформированность профессионального мышления, специалист

Постановка проблеми у загальному вигляді. Професійна діяльність інженерів-енергетиків щоденно пов'язана з технічними об'єктами, з виконан-